אמר לביי גמירי. השתא לא צריך לשטיה קמא: **מכלל** דאיכא זוטרתי. וא"ת ודילמא מכלל דאיכא רבתא ומה דיקא הוא זה ותירץ ר"י דאם אין פחות משלשה אבל גדולות יש מ"כ בכדי נקט חצי לביצה של ג' טפחים דלא הוה צריך למתני אלא והאריה חצי לביצה ותו לא וממילא הייתי מסער בקטנה הואיל ולא מפרש שיטורה: **הג"ה** כי קייטא וכי סיתווא היו כמו איכא תיוהא ושרי ואם שתי בתי כנסיות היו בב' מקומות של קייטא ושל סיתווא איירי כגון דחזו בה תיוהא ועוד נראה כיון דיש שם בהכ"נ אחר אין לחוש שמא לא יבוא זאת והא דקתמר דאיכא דוכתא לגלויי הייט שאין בהכ"נ ועוד מתמה קור וחום אין לחוש שמא יפשטו או בזמן גדול כל כך אין לחוש. ע"כ הגה"ה: **אי** הכי כי בנייה נמי. פירוש עד שיתפללו בה:

ועייליה לפורייה להתם. ותימה והא אמרת בתי כנסיות אין יושבים בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי ואין לחבר משום דבבבל היו ואמר רב אסי בפ' בתרא דמגילה (דף כח:) וסס ד"ה נתי) בתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשויות ופ"ה התם נפקא מינה לענין הא דקתני לעיל אין אוכלין בהן ואין שותים בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובשל בבל מותר דהא קאמר התם בתר הכי רביעא ורב אחא קיימי ושיילי שמעתא מרבא אתא זולתא דמטרא עלייהו ועיילי לבי כנישתא ולא משום מטרא אלא משום דשמעתא בעי לילותא והשתא והלא בהכ"נ של בבל היה והיו יושבין ליכנס בה מפני המטר וי"ל דלאו ממש לבהכ"נ עיילה לפורייה אלא בסמוך לבהכ"נ במקום שהאורחין רגילין לישן שם ולאכול דלתמרינן בע"פ (פסחים דף קא. וסס ד"ה דאכלי) ושמואל למה לי' לקדושי בבי כנישתא לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגנו בבי כנישתא והא דאמר דעל תנאי הן עשויין מפרש ר"י לענין שאם יתרבו יעשו מהן מה שירצו לבד מקלות דאם דלתמרי' התם: **כל** דאמר מבית תשמוכאי אחיעא עבדא הוא. וכן הוא, דהכי נמי אמר שמואל בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב:) ומכאן קשה על פ"ה בתוס' נתמרים (סוטה דף מא.) דאמר אמרו לו לתגריפס אחיכו אתה ופ"ה התם שאמרו לו אחיכו לפי שהיתה אמו מישראל דא"כ כיון דבני הורדוס נשאו ישראלית אמאי עבדא הוה הא שמואל גופיה אית ליה עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר בהתולן (יבמות דף מה:) וי"ל שלא נשאו ישראלית וקראוהו אחיכו אתה לפי שעבד אחיכו [הוא] במלות [וע"ע תוס' במות מה: ד"ה כיון דאמו] כובשים ורבנן דרשו (נ"קפח.) ממזבחר שבאחיך: **קטלינהו** לכולהו רבנן. ולא דוקא לכולהו דהא הוו בני בתירא שהיו נשיאים כשעלה הלל מבבל כדאמרינן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סו.) והלל היה בפני הבית מאה שנה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף סו.) ומלכות הורדוס היה בפני הבית ק"ג שנה כדאמרינן בפרק קמא דע"ז (דף פ.):

בשנים. בית ראשון עמד ד' מאות ועשר ובית שני ד' מאות ועשרים: **אגב מקרב ומעזיבה.** שהעלייה היתה נתונה עליו ומעזיבה של טיט ערוכה על גבה וכובד המשא מעמיד הכותל שלא יטה לצדדין הלכך במקדש שני שלא היה כותל ל' מגיע לעלייה לא יוכל לעמוד: **סן וסידן** לו תורה אור **סן בלא סידן.** הני שיעורי דמתני' עם בשנים-ואיתא להא ואיתא להא. **גיעבדא** תלתין אמין בבנין ואידך ניעביד פרוכת? כי קאי תלתין אמהתא נמי אגב תקרה ומעזיבה (ה)והו)קאי בלא תקרה ומעזיבה לא(הו)קאי **ליעביד** מה דאפשר בבנין וליעביד אידך פרוכת? אמר אביי גמירי אי כולהו בבנין אי כולהו בפרוכת: אי כולהו בבנין ממקדש אי כולהו בפרוכת ממשכן. איבעיא להו הן וסידן **או דילמא** הן בלא סידן? **אמר** ר"נ בר יצחק "מסתברא הן וסידן דאי ס"ד הן בלא סידן ליתנייה לשיעוריה אלא לאו ש"מ הן וסידן, **לא** לעולם אימא לך הן בלא סידן וכיון דלא הוי טפח לא אתני **והא** קתני (ו) בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה? **התם** חזי לאיצטרופי **ת"ש** (א) קתרה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח והאריה חצי לבינה של ג' טפחים **התם** ברברבתא דיקא נמי דקתני "של שלשה טפחים" מכלל דאיכא זוטרא ש"מ: (ב) אמר **רב חסדא** 'לא ליסתור אינישא בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי: **אלא** דאמרי "משום פשיעותא **ואלא** דאמרי משום צלויי, מאי בינייהו איכא בינייהו דאיכא (ג) (בי כנישתא אחריתי) מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא, (ג) ובנו בי סיתווא בקייטא. א"ל רבינא לרב אשי גבו זוזי ומחתי מאי? אמר ליה "דילמא מיתרמי להו (ד) פדיון שבויים ויהבי להו, שריני ליבני, והדרי הודרי, ומחתי כשורי, מאי? א"ל 'זמנין דמתרמי להו פדיון שבויים מזבני ויהבי להו, א"ה אפי' בנו נמי? אמר ליה דירתיה דאינשי לא מזבני; ולא אמרן 'אלא דלא חזי בה תיוהא אבל חזי בה תיוהא סתרי ובני - כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מרסיא סתריה ועייל לפורייה להתם ולא אפקיה עד דמתקון ליה שפיכי (ה) **ובבא בן בוטא** "היכי אסביה ליה עצה להורדוס למסתריה לבית המקדש והאמר "לא ליסתור אינישא בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי? "אי בעית אימא תיוהא חזא ביה **אי בעית אימא** (ה) מלכותא שאני דלא הדרא ביה דאמר (ו) שמואל אי אמר מלכותא "עקרנא טורי עקר טורי ולא הדר ביה. הורדוס-עבדא בית חשמונאי הוה נתן עיניו באותה תינוקת, ויומא חד (ז) שמע ההוא גברא בת קלא דאמר "כל עבדא דמריד השתא מצלח" קם קטלינהו לכולהו מרותיה ושיירה לההיא ינוקתא, כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי למינסבה סליקא לאיגרא (ה) ורמא קלא אמרה: (ז) "כל מאן דאתי ואמר 'מבית חשמונאי קאתינא-עבדא הוא, דלא אישתיירא מינייהו אלא ההיא ינוקתא וההיא ינוקתא לארעא טמנה שבע שנין בדובשא **אבא דאמרי** בא עליה **דאמרי** לה לא בא עליה, **דאמרי** לה בא עליה' הא דטמנה, ליתוביה ליצריה, **ודאמרי** לה לא בא עליה האי דטמנה דנייסי היכי דנאמרו "בת מלך נסב, אמר: מאן דרייש "מקרב אחיך תשים עליך מלך, רבנן, קם קטלינהו לכולהו רבנן, שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה אהדר **מאן** דריש מקרב אחיך רבנן. דפסחי' דקרא לא משמע למעוטי עבד שהוא אחיך במלות אלא עובד כוכבים ורבנן דרשו (נ"קפח.) ממזבחר שבאחיך: **קטלינהו** לכולהו רבנן

אבא בן בוטא (ה) נס' ומעזיבה אלא בלא תקרה ומעזיבה לא קאי כנ"ל ותיבת הוא נמחק כ' פעמים: (ב) שם לא תני והא קתני בגזיה זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה אתם מזי לאלטרופי: (ג) שם כי קייטא וסיתווא וסתרי ובנו כי סיתווא: (ד) שם יומא חד שמעיה לבת קלא דאמר כנ"ל ותיבת הוא גברא נמחק: (ה) שם ומרמא קלא:

מסורת הש"ס

יא א מיי' פ"ב מהלכות שכנים הלכה יח סמג עשין סב טוש"ע סי' קנז: יב ב מיי' פ"ז מהל' שכנים הל' יג סמג עשין מד סא טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף יז:

מהרש"א
◇ בגזרות תיקונים לבנין ראשון בבית שני קנב [וכרב אלפס פרק בין הקיר לבנין הקנים] כנ"ל דף רסד:

יד ה ו מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' יא סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ח:

טו ז מיי' פ"ז מהל' שכנים הל' יג סמג עשין יט טוש"ע ח"מ סי' קנב [וכרב אלפס פרק בין הקיר לבנין] כנ"ל דף רסד:

נ"ב/מתנה
△ תיקונים ראשונים בבית שני [וכרב אלפס] כנ"ל דף רסד:

▽ בחיות

רבינו גרשום

איתא להא ואיתא להא. דהא בין בבנין בין בשנים היה גדול: כי קאי נמי תלתין אמה בעובי אמה בבית ראשון משום דהתקרה והמעזיב מונחת עליו ומוסכתא שלא יפול הא לאו הכי קאי אפי' בחלתין: ונעבר כמה דאפשר לעמוד בגובה בבנין כותל ומסכאן ולמעלה עד התקרה ליעבד פרוכת: אי כוליה בפרוכת. ממשכן [בדרתיב] והבדילה הפרוכת וגו': הן וסידן. כלומר הא דתנינן בגיל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים תני מקום אבנים בהדי סיד שמסידרו מבחוץ צריך ג' טפחים (ראי לא הכי) [דליכא הכא] ו' טפחים שליטות דבצר שיעור מקום המסיד אי הן בלא סידן כלומר דלמקום גויל בריחא בעי למיתן זה ג' טפחים וזה ג' טפחים חוץ ממקום המסיד: דאי ס"ד הן בלא סידן. ו' טפחים (ולמקום) [ולשולם] בעי למיתב תרוייהו א"כ ניתנייהו לשיעורא דמסיד ולימא הכי זה נותן ג' טפחים ומשהו למקום המסיד והשני כמו כן וכן בכולהו אלא מרלא הנו הכי ש"מ מקום הגויל ומקום המסיד לא הוי אלא ו' טפחים (אלא) [לא] לעולם אימא לך הן ולא סידן ואי אמרת אמאי לא תני שיעורא דמסיד כיון דלא הוי טפח לא חשיב לאתנייה: התם חזי לאצטרופי. ב' חצאי טפח לטפח אבל מקום המסיד לא חזי לאצטרופי לשון חשבון: קורה שאמרו. לגבי מבני מדתני לבינה של ג' טפחים מכלל דג' טפחים שליטות הוי כל לבינה ש"ס דלמקום לבינה בעינן ג' טפחים שליטות לבד ממקום המסיד וה"ח לגויל וכפים וגזית: (מיהו) (ורחיה דמהא) לא

נ"ב/אחיכו
△ תיקונים ראשונים בבית שני [וכרב אלפס] כנ"ל דף רסד:

נ"ב/אחיכו
△ תיקונים ראשונים בבית שני [וכרב אלפס] כנ"ל דף רסד:

רבינו גרשום

לא תסתור אינש בי כנישתא אחריתי. אלא דאמרי משום פשיעותא ואלא דאמרי משום צלויי. מאי בינייהו איכא בינייהו דאיכא (ג) (בי כנישתא אחריתי) מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא, (ג) ובנו בי סיתווא בקייטא. א"ל רבינא לרב אשי גבו זוזי ומחתי מאי? אמר ליה דילמא מיתרמי להו (ד) פדיון שבויים ויהבי להו, שריני ליבני, והדרי הודרי, ומחתי כשורי, מאי? א"ל 'זמנין דמתרמי להו פדיון שבויים מזבני ויהבי להו, א"ה אפי' בנו נמי? אמר ליה דירתיה דאינשי לא מזבני; ולא אמרן 'אלא דלא חזי בה תיוהא אבל חזי בה תיוהא סתרי ובני - כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מרסיא סתריה ועייל לפורייה להתם ולא אפקיה עד דמתקון ליה שפיכי (ה) ובבא בן בוטא "היכי אסביה ליה עצה להורדוס למסתריה לבית המקדש והאמר "לא ליסתור אינישא בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי? "אי בעית אימא תיוהא חזא ביה **אי בעית אימא** (ה) מלכותא שאני דלא הדרא ביה דאמר (ו) שמואל אי אמר מלכותא "עקרנא טורי עקר טורי ולא הדר ביה. הורדוס-עבדא בית חשמונאי הוה נתן עיניו באותה תינוקת, ויומא חד (ז) שמע ההוא גברא בת קלא דאמר "כל עבדא דמריד השתא מצלח" קם קטלינהו לכולהו מרותיה ושיירה לההיא ינוקתא, כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי למינסבה סליקא לאיגרא (ה) ורמא קלא אמרה: (ז) "כל מאן דאתי ואמר 'מבית חשמונאי קאתינא-עבדא הוא, דלא אישתיירא מינייהו אלא ההיא ינוקתא וההיא ינוקתא לארעא טמנה שבע שנין בדובשא **אבא דאמרי** בא עליה **דאמרי** לה לא בא עליה, **דאמרי** לה בא עליה' הא דטמנה, ליתוביה ליצריה, **ודאמרי** לה לא בא עליה האי דטמנה דנייסי היכי דנאמרו "בת מלך נסב, אמר: מאן דרייש "מקרב אחיך תשים עליך מלך, רבנן, קם קטלינהו לכולהו רבנן, שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה אהדר

רבינו גרשום

לא תירוץ דמקום לבינה ג' טפחים שליטות דאותן טפחים ה) דתני נבי לבינות מבני גדולים טפח בגודל אבל מתני' בטפחים בינונים הן ומש"ה הן וסידן ג' טפחים: משום שפשיעותא. דדלמא מטריד בשאר מילי ולא בני ליה: משום לצלויי. דלא הוה להו דוכתא לצלויי עד שיעסוק בבנין: **סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא.** שמעתי [דשתי] בתי כנסיות היו להם, באחד היו מתפללין ביומות הנשמים ובאחד ביומות החמה, אותו של יומות החמה היו מחזיקין אותו ביומות הגשמים ושל יומות הגשמים ביומות החמה כדי שיהא להם מקום תפלה בכל שעה: נבו זוזי. מצינורא לצורך בית הכנסת: ומחתי. ומונחין הן במקום אחד [מי] אמרינן הואיל והמעות גבויין לא משעי ומצי למיסתריה או דלמא ניחוש דלמא יהבינהו למצוה אחריתי. אם תמצא לומר דהמעות יתנו לפדיון שבוים. הדרי הודרי. מתוקנים הזיון שריני ליבני שמתוקנים ומחתי כשורי ומונחין הקורות והכל [שקנו] להתחיל הבנין מאי יכול לסתור הישן קודם שיתחילו החדש או לאו; אי הכי דאמרי איכא למיחש אפי' כי מיבני האי לא ליסתור אחרינא דאיכא למיחש דמתרמי להו פדיון שבוים ומזבני ליה ואיכא משעותא ומשני דירתא דאינשא לא מזדבן כ"ש בית הכנסת הואיל ומתוקן הוא וליכא למיחש; ולא אמרן דלא לתסור עד דבני אחרינא אלא דלא חזו ביה תיוהא רעוע או סדק אבל חזו ביה תיוהא סתר לאלתר: ועיילה לפורייה להתם. כדי שיהיו הנשמים יורדין ומנמשין עליו והוא יסהר בטלאכת בהכ"נ יותר: שפיכי. מרובין: אי הכי דלא ליסתור עד דבני אחרינא. בבא בן בוטא היכי אסביה עצה כו'. מלכא שאני דכיון דאמר למיבניה לא הדר ביה ועיליה למיחש לפשיעותא; כאותה תינוקת. דבית חשמונאי:

ה) (ורלה דנ"ל דאותן בנינות דתני נבי מבו בנינות גדולות של ג"ס אבל. מתני' בבנינות בינונים הן וכו'.

מסורת הש"ס

א) מגילה יג: ב) מגילה כו: ג) נ"ל דוכתא לצלויי. רש"ל: ד) נ"ל טלתא תמצוה ויהבי. רש"ל: ה) [עכרין נ.] ו) [שם] (ז) קדושין עב:

הגהות הב"ח (ה) נס' ומעזיבה אלא בלא תקרה ומעזיבה לא קאי כנ"ל ותיבת הוא נמחק כ' פעמים: (ב) שם לא תני והא קתני בגזיה זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה אתם מזי לאלטרופי: (ג) שם כי קייטא וסיתווא וסתרי ובנו כי סיתווא: (ד) שם יומא חד שמעיה לבת קלא דאמר כנ"ל ותיבת הוא גברא נמחק: (ה) שם ומרמא קלא: